

p. Giorbisz

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny 21-34-34
Telex: 816-436

BS/345/125/90

RADNI
O PRYWATYZACJI I POLITYCE GOSPODARCZEJ RZĄDU

Komunikat z badań

Warszawa, październik 1990 r.

1. Radni o prywatyzacji

Radni, którzy znaleźli się w grupie respondentów CBOS¹ dość często wymieniają prywatyzację przedsiębiorstw państwowych albo jako jeden z problemów wymagających jak najszybszego rozstrzygnięcia albo jako problem kluczowy. W tabeli 1 zamieszczono rozkład odpowiedzi aprobusujących ważność przedstawionych ankietowanym *problemów, wobec których stoją rząd, parlament i praktycznie całe społeczeństwo.*

Tabela 1

w procentach

Problemy	Respondenci uważający dany problem za:	
	naglący	kluczowy
1. Zahamowanie recesji w gospodarce	39,6	34,5
2. Uporanie się z zadłużeniem zagranicznym	16,0	18,6
3. Prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych	18,4	17,9
4. Zmiana konstytucji	7,7	14,4
5. Zmiana na stanowisku prezydenta	14,4	8,2
6. Nowa ordynacja wyborcza	3,6	5,3
<i><u>Naglący</u> problem to <u>wymagający jak najszybszego rozstrzygnięcia, nawet jeśli wiązałoby się to z odłożeniem innych spraw; natomiast <u>kluczowy</u> to problem, bez rozwiązania którego rozstrzygnięcie innych nie będzie możliwe.</u></i>		
Uwaga. Procenty nie sumują się do 100, gdyż pominięto odpowiedzi <i>trudno powiedzieć</i> i <i>braki danych</i> .		

Rozkłady odpowiedzi tworzą dwa rankingi. W pierwszym z nich zagadnienie prywatyzacji znajduje się na drugim miejscu, a w drugim na trzecim miejscu. Należy tu podkreślić, że w obydwu kolumnach trzy pierwsze pozycje zajmują sprawy związane z gospodarką, a dopiero dalsze - kwestie polityczne.

¹ Sondaż "Radni o sobie, sytuacji w kraju i lokalnych środowiskach" przeprowadzono w dniach 17.09-10.10.90 r. na ogólnopolskiej próbie losowej radnych (N=1477).

Na pytanie: *jaka część dużych przedsiębiorstw państwowych należałoby sprywatyzować?* nieco ponad połowa (50,8%) badanych odpowiedziała, iż - *większość, ale nie wszystkie*; 21,8% - iż *tylko niektóre przedsiębiorstwa*, 13,1% - że *połowę z nich*, 8,4% - *wszystkie przedsiębiorstwa*, a zaledwie 2% sprzeciwia się jakimkolwiek przekształceniom własnościowym (3,9% nie ma w tej kwestii sprecyzowanej opinii).

Zdaniem większości ankietowanych (58,2%) *rząd ma jasną i dobrą koncepcję prywatyzacji*; nie zgadza się z tym poglądem 39% badanych, a 2,4% nie ma wyrobionego zdania na ten temat. Wyniki te mogą świadczyć o dość dużym, choć zróżnicowanym zaufaniu do rządowej zdolności konstruowania programu prywatyzacyjnego. Jednocześnie jednak tezę przeciwną, tzn. *prywatyzacja to tylko modne hasło, nikt nie wie, jak i kiedy się do tego zabrać*, a próbuje 50,7% badanej próby (47,9% nie akceptuje jej). Relatywnie niska, choć o oczekiwanym negatywnym kierunku, zależność pomiędzy tymi stwierdzeniami ($r=-0,3760$) oraz fakt, iż 37% spośród wyrażających zaufanie do koncepcji rządowej uważa, że nikt nie wie, jak sobie poradzić z prywatyzacją, są odzwierciedleniem stosunkowo małej spójności opinii radnych w kwestii koncepcyjnego przygotowania do przeprowadzenia procesu prywatyzacyjnego. Wynik ten można traktować jako wskaźnik bardzo dużej, odczuwanej również przez nowo wybranych radnych, niepewności w stosunku do problemów, które niesie ze sobą proces prywatyzacyjny. O ich istnieniu może także świadczyć to, że tylko nieco ponad 1/3 radnych (36,2%) sądzi, iż *ich gmina jest w zasadzie przygotowana do prywatyzacji*, a aż 57,9% nie zgodziło się z tą opinią.

Wypowiedzi na temat rozmaitych strategii przeprowadzenia przekształceń własnościowych wskazują, że największą aprobatą cieszy się koncepcja preferująca pracowników prywatyzowanych przedsiębiorstw: 82,3% ankietowanych zgadza się z poglądem, iż *akcje prywatyzowanych przedsiębiorstw państwowych powinny być sprzedawane najpierw ich pracownikom*, przeciwnego zdania jest 16,5%. Niewiele rzadziej (79,4%) akceptowano opinię, iż *powinno się dążyć wszelkimi staraniami, by jak najwięcej obywateli stało się właścicielami państwowego dotychczas majątku* (18,9% badanych jej nie

podziela). Bardziej zróżnicowany, przy czym częściej negatywny (43,2% głosów aprobujących i 48,1% negujących) jest stosunek do koncepcji, iż *najbardziej sprawiedliwym sposobem prywatyzacji jest przyznanie każdemu obywatelowi tytułu własności takiej samej części majątku narodowego*. Najwięcej negatywnych ocen (56,3%) uzyskało stwierdzenie akcentujące ważność kierowania się w procesie uwłaszczeniowym kryteriami ekonomicznymi (*jedynym i skutecznym sposobem sprywatyzowania gospodarki jest sprzedaż przedsiębiorstw tym, którzy mają pieniądze*); pozytywnych - 32,8%. Najwięcej kontrowersji wywołała propozycja, by *przed przystąpieniem do prywatyzacji zwrócić majątki - fabryki, folwarki, domy - prawowitym właścicielom*. Poparło (49,3%) ją i odrzuciło (48,1%) mniej więcej tyle samo badanych.

W porównaniu z wynikami badań przeprowadzonych wśród respondentów z próby ogólnopolskiej², radni nieco częściej uznają rządową koncepcję prywatyzacji za jasną i dobrą (o 7,4 punktów procentowych), trochę częściej są za tym, by *jak najwięcej obywateli stało się właścicielami państwowego dotychczas majątku* (o 5,8 punktów procentowych), ale nieco rzadziej uważają, że *sprawiedliwy sposób prywatyzowania polega na przyznaniu każdemu obywatelowi tytułu własności takiej samej części majątku narodowego* (o 6 punktów procentowych). W pozostałych omawianych kwestiach nie odnotowano różnic.

Zaprezentowane odpowiedzi badanych poddano analizie czynnikowej (wersja oblimin). W jej wyniku uzyskano trzy czynniki przedstawiające trzy wewnętrznie spójne grupy opinii radnych o prywatyzacji (tab. 2).

Czynnik pierwszy odzwierciedla opinie o braku satysfakcjonującej koncepcji przeprowadzenia procesu uwłaszczeniowego. Jest ona negatywnie skolerowana z pozostałymi czynnikami obrazującymi dwa różne rozwiązania prywatyzacyjne - patrz tabela 3. Czynnik drugi grupuje stwierdzenia akcentujące ważność kryteriów ekonomicznych, których zastosowanie miałyby

² Sondaż "Aktualne problemy i wydarzenia" (8) przeprowadzono w dniach 11-17.09.1990 r. na ogólnopolskiej próbie losowej dorosłej ludności (N=1459).

Tabela 2

ładunki czynnikowe

Grupy opinii	Czynniki		
	1	2	3
1. Prywatyzacja to tylko modne hasło, nikt nie wie jak i kiedy się do tego zabrać	0,9661		
Rząd ma jasną i dobrą koncepcję prywatyzacji	-0,4456		
2. Jedynym i skutecznym sposobem sprywatyzowania gospodarki jest sprzedaż przedsiębiorstw tym, którzy mają pieniądze (A)		0,7626	
Przed przystąpieniem do prywatyzacji zwrócić majątki - fabryki, folwarki, domy - prawowitym właścicielom (B)		0,3846	
3. Najbardziej sprawiedliwym sposobem prywatyzacji jest przyznanie każdemu obywatelowi tytułu własności takiej samej części majątku narodowego			0,3740
Powinno się dołożyć wszelkich starań, by jak najwięcej obywateli stało się właścicielami państwowego dotychczas majątku			0,3683
Akcje prywatyzowanych przedsiębiorstw państwowych powinny być sprzedawane najpierw ich pracownikom			0,3680
Moja gmina jest w zasadzie przygotowana do prywatyzacji			0,3284

być wzbogacone działaniami reprivatyzacyjnymi. Czynnik trzeci obejmuje rozwiązania bliskie zwolennikom przyznawania każdemu obywatelowi bonów prywatyzacyjnych o tej samej wartości oraz akcjonariatu pracowniczego. Radni preferujący ten ostatni sposób przekształceń własnościowych częściej niż pozostali twierdzą, że ich gmina jest w zasadzie przygotowana do prywatyzacji. Wynika to zapewne z tego, że zwolennicy rozprawiania akcji najpierw wśród pracowników, a następnie wśród ogółu społeczeństwa (po tej samej cenie) przewidują mniej kłó-

Tabela 3

współczynniki korelacji r Pearsona

Czynniki	2	3
1	-0,2987	-0,1208
2	x	0,1115
3		x

potów związanych z tą operacją (znalezieniem akcjonariuszy), niż ci, którym są potrzebni posiadacze kapitału.

Istnienie pozytywnego związku korelacyjnego (tab. 3) pomiędzy dwoma - zdawałoby się - alternatywnymi rozwiązaniami prezentowanymi przez czynniki 2 i 3 wskazuje na niewielką spójność poglądów respondentów. Krótko mówiąc: znaczna część radnych opowiada się jednocześnie za obydwoma sposobami. Tabela 4 przedstawia odsetki radnych, akceptujących jednocześnie stwierdzenia składające się na czynnik 3 i 2. Jak widać, średnio około 40% respondentów aprobuje opinie czynnika 3 wyraża zgodę również na sprzedaż przedsiębiorstw tym, którzy dysponują odpowiednim kapitałem finansowym, a około 50% z nich uważa, że procesy uwłaszczeniowe należy poprzedzić działaniami reprivatyzacyjnymi.

Tabela 4

w procentach

Stwierdzenia tworzące czynnik 3	Respondenci aprobujący opinie czynnika 2	
	A	B
Najbardziej sprawiedliwym sposobem prywatyzacji jest przyznanie każdemu obywatelowi tytułu własności takiej samej części majątku narodowego	36,8	50,1
Powinno się dołożyć wszelkich starań, by jak najwięcej obywateli stało się właścicielami państwowego dotychczas majątku	44,3	53,5
Akcje prywatyzowanych przedsiębiorstw państwowych powinny być sprzedawane najpierw ich pracownikom	40,1	49,4
Uwaga. Opinie A i B w tabeli 2.		

2. Radni o polityce gospodarczej rządu

Oceniając politykę rządu z perspektywy 12 miesięcy jego działalności, radni najczęściej (57,8%) podzielili pogląd, iż rząd *prowadzi słuszną politykę, ale napotyka na znaczne trudności w jej realizacji*; 23% stwierdziło, iż rząd *ma dobre zamiary, ale nie umie*

ich realizować, 13,2% uważało, że jego polityka i jej realizacja budzą wiele zastrzeżeń. Jedynie marginalny odsetek (2,1%) badanych nie miał żadnych zastrzeżeń, ich zdaniem rząd prowadzi słuszną politykę i osiąga dobre wyniki. Niewiele mniej osób nie potrafiło znaleźć nic pozytywnego w działaniu rządu - jest do niczego, powinien ustąpić (1,8%). Generalnie zatem, większość zastrzeżeń dotyczy nie słuszności polityki bądź braku dobrych zamiarów, a ich realizacji.

Zdecydowana większość (69,4%) ankietowanych zgadza się z opinią, że dotychczasowa polityka gospodarcza rządu stwarza szanse wyjścia z kryzysu gospodarczego, przeciwnego zdania jest 23,5%, pozostali (7,1%) nie zajęli stanowiska w tej kwestii.

Nieco rzadziej (55,2% wskazań) niż polityka gospodarcza rządu jest popierany plan Balcerowicza, rzadziej też odmawia się mu poparcia (17,6%). Być może jest to związane z dość częstym stwierdzeniem (17,4%) zbyt małej wiedzy na jego temat (9,5% badanych nie miało wyrobionego zdania).

Oceniając politykę socjalną rządu, połowa (50,8%) radnych uważała, iż rząd wystarczająco troszczy się o ludzi żyjących w najtrudniejszych warunkach. Tych jednak, którzy twierdzili, że troszczy się za mało (40,4%), było kilkakrotnie więcej niż tych, którzy uważali, że za bardzo (7,8%).

W porównaniu z wrześniowymi wynikami badań przeprowadzonych wśród respondentów z próby ogólnopolskiej³, radni częściej zgadzali się z opinią, że polityka rządu stwarza szanse wyjścia z kryzysu gospodarczego (różnica 12,9 punktów procentowych), częściej popierają plan Balcerowicza (o 20,4 punktów procentowych), częściej uważają, iż rząd wystarczająco troszczy się o ludzi żyjących w najtrudniejszych warunkach (19,8 punktów procentowych). Lepiej też oceniają politykę rządu - częściej (różnica 15,8 punktów procentowych) twierdzą, iż rząd prowadzi słuszną politykę, ale napotyka na znaczne trudności w jej realizacji.

x

x

x

Podsumowując należy stwierdzić, że chociaż radni problem prywatyzacji zaliczają do najważniejszych dla kraju, to jed-

³ Zob. notka 2.

nak ich stosunek do zakresu przekształceń prywatyzacyjnych, jak i proponowanych w tym względzie rozwiązań jest dość zróżnicowany i mało spójny. I tak np. za sprywatyzowaniem większości dużych zakładów pracy opowiada się połowa ankietowanych, ale popularne są również stanowiska przewidujące objęcie tym procesem mniejszości tych przedsiębiorstw bądź ich połowy - za takim dużym ograniczeniem zakresu prywatyzacji opowiada się łącznie ponad 1/3 badanych. Wśród dwu dominujących koncepcji prywatyzacyjnych większą popularnością cieszy się rozwiązanie, u podstaw którego leżą kryteria szeroko pojętej sprawiedliwości społecznej niż rozwiązanie typowe dla rynku kapitałowego. Dodać również należy, że część radnych nie traktuje obu tych sposobów alternatywnie. Świadczy to o odczuwaniu istotnego dylematu pomiędzy przeświadczeniem - typowym dla działaczy związkowych, z których wywodzi się większość naszych respondentów - o konieczności kierowania się względami społecznymi a wymogiem podporządkowania się kryteriom racjonalności ekonomicznej. Dotychczasową politykę gospodarczą i socjalną rządu ankietowani radni oceniają wyżej niż respondenci z grupy ogólnopolskiej.